

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság

Pfv.VI.21.849/2014/5.szám

A Kúria a Gere Ügyvédi Iroda ügyintéző: dr. Gere István ügyvéd által képviselt felperes a Réti, Antall és Társa Ügyvédi Iroda ügyintéző: dr. Réti László ügyvéd által képviselt Magyar Állam alperes ellen általános szerződési feltételekhez kapcsolódó vélelem megdöntése iránt a Fővárosi Törvényszéknél 25.G.43377/2014. szám alatt megindított és másodfokon a Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.582/2014/7. számú ítéletével befejezett perében a jogerős ítélet ellen a felperes részéről benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 1.000.000 (egymillió) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Ez ellen az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

Az elsőfokú bíróság 8. sorszámú ítéletével a felperes keresetét elutasította.

A felperes hatásköri kifogásait a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (továbbiakban Tv.) 1. § (1) bekezdése és 2. § (1) bekezdése alapján vizsgálta. Megállapította, hogy nem tartoznak a Tv. tárgyi hatálya alá a gazdasági tevékenység céljából megkötött kölcsönszerződések. A per tárgyát a felperes Ingatlan Pénzügyi Lízingszerződés (Nyíltvégű-Zártvégű) CHF/EUR elnevezésű szolgáltatásának hét időszakban (1-7-ig termék) alkalmazott - 1-4,

6. számú - blanketta szerződésbe, - 1-7. számú - általános szerződési feltételbe és - 1-3. számú - üzletszabályzatba foglalt szerződési rendelkezései tisztességtelenségének a vizsgálati képezte.

Az elsőfokú bíróság a Tv. 4. § (1) bekezdésében felsorolt elvek érvényesülését vizsgálva azt állapította meg, hogy a felperesnek a per tárgyát képező pénzügyi szolgáltatás esetében valamennyi üzletszabályzatban, általános szerződési feltételben és blanketta szerződésben foglalt kikötése nem felel meg a tételes meghatározás, a ténylegesség és arányosság, az átláthatóság és a szimmetria elvének.

Nem osztotta az elsőfokú bíróság a felperes előadását abban a kérdésben, hogy a referencia kamatlábhoz kötött ügyleti kamatláb változásával kapcsolatos kikötések nem jelentenek valódi egyoldalú szerződésmódosítási jogot, ezért nem tartoznak a Tv. hatálya alá. A blanketta 6.3.15. pontja egyértelműen akként rendelkezik, hogy a felperes „jogosult kedvezőtlenül módosítani az ügyleti kamatot” azaz egyértelműen a döntésén múlik a kedvezőtlen módosítás, így nyilvánvalóan nem lehet szó automatizmusról.

Az elsőfokú bíróság 7-III. sorszámú végzésével elutasította az Európai Unió Bírósága előtti előzetes döntéshozatali, valamint az Alkotmánybíróság előtti eljárás kezdeményezésére és ezzel összefüggésben a per tárgyalásának felfüggesztésére irányuló felperesi kérelmét.

Az ítélet ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést. A másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A másodfokú bíróság szerint az elsőfokú bíróság ítéletében a tényállást a jogvita elbírálásához szükséges mértékben feltárta, és abból helyesen vont le következtetést a kereset alaptalanságára.

A Tv.-nek az elsőfokú ítélet meghozatalakori tárgyi hatályát pozitívan meghatározó 1. § (1) bekezdésében, a negatívan meghatározó 1. § (2) bekezdésében, valamint a 4. § (1) bekezdésében foglaltakat az elsőfokú bíróság helytállóan értelmezte, nem tévedett amikor nem osztotta felperes arra vonatkozó érvelését, hogy az általa nevesített szerződési feltételek vonatkozásában a tisztességtelenség vélelme egyrészt jogszabályi meghatározottság okán, másrészt az automatizmust szabályozó jelleg, azaz az egyoldalú szerződésmódosításra való feljogosítás hiányában nem áll fenn.

A tisztességtelen kikötésnek nem tényállási eleme, hogy jogszabályba ütközzön, a feltétel tisztességtelensége enélkül is megállapítható. A fogyasztóval kötött kölcsönszerződések

tekintetében az általános szerződési feltételek kikötéseinek tisztességtelen jellegét a Ptk. 209. §-a és nem az 1996. évi CXII. számú törvény (a továbbiakban régi Hpt.) alapján kell megítélni. Kétségtelen, hogy a Ptk. 209. § (6) bekezdésének rendelkezése folytán olyan feltétel tisztességtelensége bírósági vizsgálat tárgyát nem képezheti, melyet jogszabály határoz meg, vagy jogszabály előírásainak megfelelően határoznak meg, ez azonban csak olyan jogszabályi rendelkezésekre vonatkozik, amelyek az adott kérdést a szerződés tartalmává válásához szükséges részletezettséggel rendezik, tehát amelyek nem igénylik a Ptk. 205. § (1) bekezdése szerinti konszenzust. A felperes által hivatkozott jogszabályi rendelkezések nem esnek ebbe a körbe. A 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) csak a kamatemelés lehetséges okai tekintetében taxatív. Amennyiben az általános szerződési feltételekben szereplő, a pénzügyintézet egyoldalú szerződésmódosításra feljogosító szerződéses kikötés az egyoldalú kamatemelés lehetséges okait a Kormányrendelettel azonosan rögzíti, a Ptk. 209. § (6) bekezdése értelmében az oklista tisztességtelensége nem vizsgálható, önmagában azonban az oklista jogszabályi rendelkezéseknek való megfelelése még nem zárja ki annak vizsgálatát, hogy a szerződéses kikötés a maga egészében tisztességes-e, a tételes ok-listával szemben támasztott követelményeken túlmenően megfelel-e a további elveknek is. A 2/2014. számú PJE határozat (a továbbiakban: PJE határozat) 2. pontjában foglaltakból is az következik, hogy a tisztességtelenség vizsgálatakor az egyoldalú szerződésmódosítási jogot biztosító szerződési feltételeket, az ilyen jogosultságot tartalmazó szerződéses kikötést a maga egészében, egységesen kell értelmezni.

A másodfokú bíróság szerint figyelemmel arra, hogy csak az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződések vonatkozásában állítja fel a Tv. 4. § (1) bekezdése a tisztességtelenség vélelmét, az elsőfokú bíróságnak vizsgálnia kellett, hogy a per tárgyává tett kikötések ténylegesen egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződési rendelkezések-e. Felperes a Tv. 8. § (1) bekezdés a) pontja, (3) és (4) bekezdése szerint benyújtott keresetében valamennyi terméke vonatkozásában hivatkozott arra, hogy a referencia kamatlábhoz kötött ügyleti kamatláb esetén a bekövetkező ügyleti kamatváltozást szabályozó rendelkezés nem tartozik a Tv. hatálya alá, mert ez esetben nem egyoldalú szerződésmódosításról, hanem automatizmusról van szó. Állította továbbá, hogy ezek a rendelkezések a többi feltételtől egyértelműen elkülöníthetőek, ezért érdemi elbírálásuk esetén a részleges érvénytelenség szabályai alkalmazásának lett volna helye. A másodfokú bíróság a fellebbezésben foglaltakra is figyelemmel az elsőfokú bíróság ítéletének indokolását ebben a körben pontosította.

A pénzügyi intézmények egyoldalú szerződésmódosítási joga a felek

közötti konszenzuson alapul, olyan megállapodást feltételez, melyben előre rögzítik, hogy a szerződésben az ügyleti kamat, költség vagy díj milyen irányú és mértékű változása hogyan hat ki a szerződés hatálya alatt a fogyasztó fizetési kötelezettségeire. Amennyiben a felek megállapodása mindezt előre kiszámíthatóan rendezzi, akkor jogi értelemben véve nem egyoldalú szerződésmódosítás, hanem szerződésen alapuló változás (szerződésmódosulás) következik be. Ennek egyik tipikus esete az, amikor a referencia kamatlábhoz kötött ügyleti kamatszint automatikusan követi a szerződésben meghatározott viszonyítási alap változását. Ugyanakkor valamennyi érintett termék esetén az általános szerződési feltételben azonos módon rögzítést nyert az is, hogy „Az Ügyleti Kamatláb megváltozása esetén automatikusan megváltozik a Lízingdíjak összege.” Az utóbbi rendelkezéshez kapcsolódó szövegezés tartalma pedig egyértelművé teszi, hogy az ügyleti kamatláb nemcsak a referencia kamatláb miatt változhat, annak számos egyéb okból történő egyoldalú módosítása is megengedett a pénzügyintézet számára.

A másodfokú bíróság szerint az elsőfokú bíróság a Ptk. 207. § (1) bekezdésének megfelelően értelmezte a blanketta szerződések azonos tartalmú, a fellebbezés 5.1.3., 5.2.2., 5.3.2., 5.4.3., 5.5.2., 5.6.2., 5.7.2. pontjában nevesített rendelkezéseit, amelyek csak az ügyleti kamat egyoldalú, a lízingbevevő számára kedvezőtlen módosítására okot adó egyik körülményeként jelölték meg azt, ha a referencia kamatlábhoz kötött ügyleti kamatláb esetén a referencia kamatláb módosul. Ez tehát nem a változás automatizmusát jelentő szerződési kikötés.

A másodfokú bíróság rámutatott, hogy a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény 8b) pontja szerinti részleges érvénytelenségi szabály csak olyan kikötés esetén alkalmazható, amely az egyoldalú kamat, díj, költségemelés lehetőségét biztosító szerződési feltételek rendszerén belül elkülönülő, a tisztességesség szempontjából önmagában is értékelhető rendelkezést tartalmaz a hiteldíj valamely elemének (kamat, költség, díj) emelése vonatkozásában és maradéktalanul megfelel a Tv. 4. § (1) bekezdésében rögzített elvek mindegyikének. A felperes által hivatkozott kikötések nem feleltek meg a fenti feltételeknek. Az elsőként vizsgált tételes meghatározás elvének való megfelelés körében az elsőfokú bíróság helytállóan vont le következtetést az ok-listák zártságának a hiányára. A felperes a módosításra okot adó körülmények felsorolása során a „különösen” kitéltet használta, amely értelemszerűen nem jelent taxatív felsorolást.

A másodfokú bíróság szerint helytállóan állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a tételeesség elvének sérelme esetén nem teljesülhet az átláthatóság elve sem. A fogyasztó nincs abban a helyzetben, hogy fel tudja mérni az általa vállalt kötelezettségeket, a

szereződéskötést követően bekövetkező körülményváltozásból eredő többletkötelezettsége keletkezésének indokait, a kötelezettségváltozás mechanizmusát és annak lehetséges mértékét, amelyek a transzparencia elvén belül meghatározott követelmények.

Kiemelte a másodfokú bíróság, hogy az átláthatóság követelménye nem korlátozható az alaki és nyelvtani érthetőségre, hanem azt kiterjesztően kell értelmezni az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban EU Bíróság) C-26/13. számú ítélete alapján. Ebből következően az adott kikötés tartalmához kapcsolódó mechanizmust, annak konkrét működését és a többi feltételben írt mechanizmussal való viszonyát a szerződésnek fel kell tüntetnie.

Maradéktalanul egyetértett a másodfokú bíróság azzal, hogy a Magatartási Kódexben foglaltaknak való megfelelés nem zárja ki a szerződési feltételek tisztességtelenségének bíróság általi vizsgálatát.

Tekintettel arra, hogy a Tv. 4. § (1) bekezdésében meghatározott elvek konjunktívák, azaz bármelyik sérelme azt eredményezi, hogy a felperest egyoldalú kamat, díj, költségemelésre feljogosító szerződési kikötés tisztességtelen, a másodfokú bíróság nem vizsgálta a további feltételek teljesülését.

A jogerős ítélet ellen a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet.

1. Kérte a Kúriát, hogy az EU Bíróságának előzetes döntéshozatali eljárását kezdeményezze az Európai Unió Alapszerződéséhez, az Európai Unió Alapvető Jogok Chartájához, (a továbbiakban: Charta) az általános jogelvekhez, a letelepedés és szolgáltatásnyújtás szabadságához, valamint a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK Tanácsi irányelvhez (a továbbiakban: Fogyasztói Irányelv) kapcsolódó kérdésekben, és egyidejűleg a felülvizsgálati kérelem elbírálását függessze fel a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 155/A. § (2) bekezdése alapján.

2. Kérte a Kúriát, hogy kezdeményezze az Alkotmánybíróságnak a Tv. alaptörvény-ellenességének, továbbá nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló eljárását, és egyidejűleg a felülvizsgálati kérelem elbírálását függessze fel a Pp. 155/B. § (3) bekezdése alapján.

3. Kérte továbbá a Kúriát, hogy a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján a jogerős ítéletet helyezze hatályon kívül, és ha a döntéshez szükséges tények megállapíthatók, helyette, illetve az elsőfokú ítélet helyett a jogszabályoknak megfelelő új határozatot hozzon, miszerint a perbeli szerződéses kikötések tisztességesek és

érvényesek, egyébként kérte az ügyben eljáró első- vagy másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítani.

ad1. A felperes többek között állította, hogy a Tv. az uniós jogba ütközik, mert ellentétes a Fogyasztói Irányelv rendelkezéseivel, és a fogyasztási hitelekre vonatkozó irányelvekkel is. Az EU Bíróságának a Kásler ügyben hozott döntése értelmében egy szerződéses kikötés tisztességtelensége csak a konkrét szerződésre vonatkozó valamennyi tény együttes vizsgálata alapján állapítható meg.

A Charta szabályozását tekintve a felperes állította, hogy a Tv. 4. § (1) bekezdése sérti a tulajdonhoz való jogot, valamint a hatékony jogorvoslathoz és tisztességes eljáráshoz való jogot.

Állította továbbá, hogy a Tv. ellentétes a jogos várakozások védelmére vonatkozó, az EUSZ 6. cikk (3) bekezdése által védett általános jogelvvvel, és a Tv. 4. § (1) bekezdése jogsértő módon korlátozza a letelepedés szabadságát.

A felperes a felülvizsgálati kérelmében a fentieket részletesen megindokolta és pontokba rendezetten összefoglalta, hogy álláspontja szerint a Kúriának milyen kérdéseket kellene feltennie az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése során. A felperes állításait a Kúria ítéletének jogi indokolása részletesen elemzi.

ad2. A felperes szerint a Tv. az Alaptörvénybe és nemzetközi szerződésbe ütközik, ezért indokolt a bíró által kezdeményezett egyedi normakontroll. A felperes megismételte a keresetlevélben, és a fellebbezésében részletesen kifejtett álláspontját, miszerint a Tv. 1. § (6) és (7) bekezdése, valamint a 4. § (1) bekezdése, továbbá a PJE határozat rendelkező részének 2. pontja ellentétes a jogállamiság elvéből következő visszaható hatályú jogalkotás tilalmával. A Tv. sérti továbbá normavilágosság elvét és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét.

ad3. A felperes szerint a jogerős ítélet más okokból is jogszabálysértő.

Állította: a jogerős ítélet a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 209. § (1), (2), (5) és (6) bekezdéseibe, illetve a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: új Ptk.) 6:102. § (1), (2), (3) és (4) bekezdéseibe és a régi Ptk. 239. §-ába, illetve az új Ptk. 6:114. §-ába ütközik. A perben eljáró bíróságok nem vették figyelembe a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 2010. január 1. és 2013. december 31. között hatályos 210. §-ában, a 2010. november 25-től hatályos 210/A. §-ában, valamint a 2010. decemberétől hatályos, a szerződésekben előírt kamat egyoldalú módosításának feltételeiről

szóló Kormányrendeletnek az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kógens jogszabályi rendelkezéseit, valamint tévesen értelmezték a Fogyasztói Irányelv 5. cikkének való megfelelés érdekében a régi Ptk. 209. § (4) bekezdésében rögzített átláthatóság elvét.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint nem megalapozott.

I. Az EU jog értelmezése, az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének szükségtelensége

A Kúria egyetértett a perben eljáró bíróságok azon jogi álláspontjával, hogy a Tv. nem ükőzik az EU-jogba, ennek hiányában pedig nem indokolt előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni a következőkre tekintettel:

a) A Fogyasztói Irányelv rendelkezéseivel való ellentét kérdése

aa) A Fogyasztói Irányelv 1. cikk (2) bekezdésének alkalmazhatósága

A felperes arra hivatkozott, hogy a perben vizsgált általános szerződési feltételei kógens jogszabályi rendelkezéseket tükröznek vissza, ezért nem tartoznak a Fogyasztói Irányelv hatálya alá, és tisztességességük nem vizsgálható.

Az EU Bíróság joggyakorlata értelmében az 1. cikk rendelkezése olyan szerződési feltételekre vonatkozik, amelyek a szerződő felekre a felek választásától függetlenül alkalmazandó nemzeti jogi rendelkezéseket tükröznek, vagy automatikusan, vagy a felek ilyen irányú eltérő megállapodása hiányában alkalmazandóak (C-92/11. sz. RWE Vertrieb AG ügy, 26. pont; C-34/13. sz. Kusionová ügy, 78-79. pontok). A megfogalmazásból egyértelmű, hogy a kötelező erejű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseknek a vitatott szerződési feltétel tartalmát kell meghatározniuk olyan egyértelműséggel, hogy az a felek döntése ellenére vagy annak hiányában is a szerződés részévé válhasson. A felperes által hivatkozott jogszabályi előírások, amelyek a szerződéskötés előtti tájékoztatásra vagy a szerződés kötelező tartalmi elemeire tartalmazzak előírásokat, illetve bizonyos szerződési feltételek alkalmazására nyújtanak lehetőséget, nem határoznak meg olyan konkrét szerződési tartalmat, amely a felek rendelkezése ellenére vagy annak hiányában a szerződés részévé válhat.

Ennek megfelelően ezen jogszabályhelyekhez kapcsolódó szerződési feltételek nem esnek a Fogyasztói Irányelv 1. cikk (2) bekezdésének hatálya alá, így tisztességességük az uniós jog alapján

vizsgálható.

ab) A Fogyasztói Irányelv 4. cikkének sérelme

A felperes felülvizsgálati kérelmében a Tv. 4. §-a alkalmazásának mellőzését arra hivatkozva is kérte, hogy a Tv. a Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdésében foglaltakkal ellentétes, kötött szempontrendszer alapján minősít egyes szerződési feltételeket tisztességtelennek. A felülvizsgálati kérelem azt sérelmezte, hogy a Tv. 4. §-ának rendelkezései kizárják az egyes fogyasztói szerződések megkötésének időpontjában fennálló összes körülmény vizsgálatát, ami nem összeegyeztethető a Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdésével.

A szerződéskötés körülményeinek - a Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdésében írtak szerinti - bizonyítási eljárás keretében történő feltárása csak akkor indokolt és szükséges, ha azok a jogvita érdemi elbírálására kihathatnának. A Kúria megítélése szerint nem a Tv. rendelkezéseiből, hanem az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tévő általános szerződési feltételek tisztességtelenségének mint jogkérdésnek a jellegéből következik, hogy ilyen esetben a szerződéskötés körülményeinek vizsgálata szükségtelen.

A Kúria mindezek alapján a Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdésében foglaltak sérelmét nem találta megállapíthatónak.

ac) Az Irányelv 8a. cikkének sérelme

A Fogyasztói Irányelv 8. cikke értelmében a tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak a Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak. A hivatkozott irányelv 8a. cikke előírja a tagállamoknak, hogy amennyiben a 8. cikkel összhangban rendelkezéseket fogadnak el, arról, valamint annak minden későbbi változásáról tájékoztassák a Bizottságot, így többek között különösen akkor, ha az említett rendelkezések a tisztességtelennek tekintendő szerződési feltételek felsorolását tartalmazzák.

A peranyagban nincs adat arra, hogy a magyar hatóságok eleget tettek-e tájékoztatási kötelezettségüknek, és ha igen, ez mikor történt meg. A Fogyasztói Irányelv nem ír elő előzetes tájékoztatási kötelezettséget, és a tájékoztatási kötelezettséggel kapcsolatban határidőt sem állapít meg, mint ahogyan a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeit sem szabályozza. Az EU Bíróság vonatkozó joggyakorlata (C-235/95. sz. AGS Assedic Pas-de Calais ügy, 32. pont) szerint az olyan kötelezettségre vonatkozó uniós előírások, ahol kizárólag a

Bizottság tájékoztatása a rendelkezés célja anélkül, hogy ebből rá bármilyen egyéb eljárási jogosítvány és a tagállamokra bármilyen egyéb anyagi vagy eljárásjogi kötelezettség származna, csak a tagállamok és a Bizottság kapcsolatát érintik. Ezek magánfelek részére nem keletkeztetnek olyan alanyi jogokat, amelyek megsértése a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásával megvalósulhatna.

A fent kifejtettekre tekintettel a felperesnek a Bizottság tájékoztatásának elmaradására vonatkozó hivatkozása alapján a jogerős ítélet nem jogszabálysértő.

ad) A Tv. által szabályozott eljárás és a Fogyasztói Irányelv rendelkezései közötti ellentét kérdése

A felperes álláspontja szerint a Tv. 4. §-a és 11. § (1) bekezdése a Fogyasztói Irányelvbe ütköző módon állapítja meg jelen eljárás szabályait.

A Kúria e körben hangsúlyozza, hogy a Fogyasztói Irányelv 6. és 7. cikkeinek átültetése során - uniós igényérvényesítési szabályok teljes hiányában vagy amennyiben azok az igényérvényesítés részletszabályait nem határozzák meg - a tagállamok széles körű eljárási autonómiát élveznek mindaddig, amíg az EU Bíróság által kialakított egyenértékűség és tényleges érvényesülés elveinek megfelelnek (C-212/04. sz. Adeneler ügy, 95. pont; C-364/07. sz. Spyridon ügy, 126. és 149. pontok). A tagállami eljárási autonómia kiterjed arra is, hogy a tagállamok egyes szerződési feltételeket a törvény erejénél fogva tisztességtelennek vagy az ellenkező bizonyításáig tisztességtelennek minősítsenek.

A Kúria utal arra, hogy ilyen megoldás a magyar jogrendszerben a Tv. hatályba lépését megelőzően is létezett. A fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II.5.) Korm. rendelet 2. § d) pontja alapján, illetve a 2014. március 15-ét követően létrejött szerződések esetében az új Ptk. 6:104. § (2) bekezdésének d) pontja alapján megdönthető vélelem szól olyan szerződéses rendelkezés tisztességtelensége mellett, amely alapos ok nélkül lehetővé tette a szerződés egyoldalú módosítását, vagy alapos ok melletti módosítás esetén kizárta a fogyasztó elállási vagy felmondási jogát. A Tv. hatályba lépését megelőző időszakhoz képest a jogi helyzet annyiban változott, hogy a jogalkotó a jogbiztonság és pergazdaságosság szempontjaira tekintettel koncentrált eljárási rendet hozott létre a Tv. hatálya alá tartozó szerződéses rendelkezések tisztességtelenségének vizsgálatára.

A Kúria a vélelem megdöntésére irányuló eljárás tekintetében utal továbbá a 34/2014. (XI.14.) AB határozatra, amely a Fogyasztói Irányelv célkitűzéseiből levezethetőnek tartja azt az értelmezést,

hogy a tömegesen felmerülő tisztességtelen szerződési feltételek esetén a tagállam jogalkotás útján is beavatkozhat és az eljárási szabályokat oly módon alakíthatja ki, hogy a fogyasztók helyett és érdekében lépjen fel, illetve érvényesítsen igényt (Indokolás, [131]).

b) A 2008/48/EK irányelv sérelme

A felperes felülvizsgálati kérelmében arra is hivatkozott, hogy a Tv. 4. § (1) bekezdése ellentétes a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2008/48/EK irányelvvel (a továbbiakban: 2008/48/EK irányelv). Álláspontja szerint a 2008/48/EK irányelven keresztül a jogalkotó maga hajtotta végre a fogyasztó és a pénzügyi intézmény érdekei közötti mérlegelést, és ez alapján olyan szabályrendszert alkotott, amelytől a tagállamok sem a fogyasztó, sem a pénzügyi intézmény terhére nem térhetnek el. A 2008/48/EK irányelv 5. cikk (1) bekezdésének f) és i) pontjai tájékoztatási kötelezettséget írnak elő a hitelkamatláb alkalmazására vonatkozó feltételekről, illetve a hitelmegállapodásból eredő bármely díj megváltoztatásának feltételeiről. Az egyoldalú szerződésmódosítási kikötésekre utalnak a 2008/48/EK irányelv 6. cikk (1) bekezdés e) és 10. cikk (2) bekezdés f) pontjai is. A felperes úgy értékelte, hogy ehhez képest a Tv. 4. § (1) bekezdése olyan szigorú feltételrendszert állít az egyoldalú szerződésmódosítási kikötések elé, amely lényegében lehetetlenné teszi azok alkalmazását, ezzel kizárja a pénzügyi intézmények számára az irányelvben foglalt jogok gyakorlását, ami az uniós jogba ütközik.

A 2008/48/EK irányelv hivatkozott rendelkezései az irányelv hatálya alá tartozó hitelmegállapodások megkötését megelőző tájékoztatásra, illetve a hitelmegállapodásban feltüntetendő információ körére vonatkozóan tartalmazzak szabályozást. E körben a 2008/48/EK irányelv 22. cikk (1) bekezdése alapján a tagállamok valóban nem hozhatnak vagy tarthatnak fenn ettől eltérő rendelkezéseket. A Tv. 4. § (1) bekezdése azonban nem érinti a pénzügyi intézmények irányelvben foglalt tájékoztatási kötelezettségét, és nem fogalmaz meg olyan kötelezettséget, ami a pénzügyi intézményeket a hivatkozott irányelv alapján ne terhelné.

A szerződéskötést megelőző tájékoztatás, illetve a hitelszerződésben előírt információ feltüntetése nem jelenti azt, hogy az alkalmazott szerződési feltétel szükségszerűen tisztességesnek minősül. Az EU Bírósága is nyilvánvalóvá tette, hogy az adott szerződési feltételhez kapcsolódó tájékoztatás önmagában nem zárja ki a feltétel tisztességtelen jellegét (C-342/13. sz. Sebestyén ügy, 34. pont). A Tv. 4. § (1) bekezdése csak annyiban zárja ki, illetve nehezíti meg az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő kikötések alkalmazását,

amennyiben azok tisztességtelenek. Ebből következően a Tv. a felperest nem fosztja meg olyan szerződési feltételek alkalmazásának lehetőségétől, amelyre az uniós jog alapján jogosult lenne. A fentiek alapján ésszerű kétség nem merülhet azzal kapcsolatban, hogy a Tv. 4. §-a alkalmazásának mellőzése nem indokolt azon az alapon, hogy az a 2008/48 EK irányelv rendelkezéseivel össze nem egyeztethető szabályokat tartalmaz.

c) A 2014./17/EU irányelv sérelme

A felperes felülvizsgálati kérelmében a Tv. alkalmazásának mellőzését kérte arra hivatkozva is, hogy az közelebbről meg nem nevezett okból sérti az Európai Parlament és a Tanácsnak a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2014/17/EU irányelvét (a továbbiakban: 2014/17/EU irányelv) amelynek a kihirdetésére a Hivatalos Lap 2014. február 28-i számában került sor (HL L 60., 2014.02.28., 34. o.). A 2014/17/EU irányelv 49. cikke úgy rendelkezik, hogy az irányelv a Hivatalos Lapban történő kihirdetését követő huszadik napon lép hatályba. A 2014/17/EU irányelv 42. cikk (1) bekezdése értelmében a tagállamok az irányelvnek történő megfeleléshez szükséges rendelkezéseket 2016. március 21-ig fogadják el és hirdetik ki, a 42. cikk (2) bekezdése értelmében pedig ezeket a rendelkezéseket 2016. március 21-től alkalmazzák. A 2014/17/EU irányelv 43. cikke értelmében az irányelv nem alkalmazandó azokra a hitelmegállapodásokra, amelyek 2016. március 21. előtt „léteztek”, vagyis megkötésre kerültek. A 2014/17/EU irányelv átültetésére meghatározott határidő még nem telt el.

Az EU Bíróság joggyakorlata értelmében a tagállamoknak nem lehet felróni, hogy nem ültették át saját jogrendjükbe az adott irányelvet azt megelőzően, hogy az erre megszabott határidő lejárt volna (C-129/96. sz. Inter-Environnement Wallonie ASBL ügy, 43. pont). Az EU Bíróság ugyanakkor azt is nyilvánvalóvá tette, hogy a tagállamoknak az irányelv hatályba lépése és az átültetésre előírt határidő közötti időszakban is tartózkodniuk kell az olyan rendelkezések meghozatalától, amelyek az irányelvben meghatározott cél elérését komolyan vagy jelentősen veszélyeztetik, függetlenül attól, hogy a kérdéses tagállami rendelkezések az adott irányelv átültetését célozzák-e vagy sem (C-261/07. sz. VTB-VAB NV ügy, 34-39. pontok és az ott hivatkozott joggyakorlat).

Ennek megfelelően a tagállami bíróságoknak azt kell vizsgálniuk, hogy a tagállami rendelkezések komolyan vagy jelentősen veszélyeztetik-e az irányelv által elérni kívánt cél megvalósítását.

A 2014/17/EU irányelv 1. cikke úgy fogalmaz, hogy az irányelv közös

keretet hoz létre a lakóingatlanhoz kapcsolódó, jelzáloggal vagy más módon biztosított fogyasztói hitelmegállapodásokra vonatkozó tagállami rendelkezések egyes aspektusaira, illetve bizonyos prudenciális és felügyeleti követelményekre vonatkozóan. A Tv. vitatott rendelkezései ezeknek a célkitűzéseknek a megvalósulását semmilyen formában nem érintik, mert nem zárják ki és nem teszik lehetetlenné megfelelő átültető intézkedések határidőben történő elfogadását és kihirdetését, illetve nem vonják el az irányelv hatálya alá tartozó hitelmegállapodások körében sem a fogyasztónak, sem a hitelezőnek az irányelv által biztosított jogait.

A fentiek alapján ésszerű kétség nem merülhet fel azzal kapcsolatban, hogy a Tv. alkalmazásának mellőzése nem indokolt azon az alapon, hogy a 2014/17/EU irányelvvel nem összeegyeztethető szabályozást tartalmaz vagy az irányelv célkitűzéseinek megvalósulását jelentősen veszélyezteti.

d) A Charta rendelkezéseinek sérelme

A felperes felülvizsgálati kérelmében arra hivatkozott, hogy a Tv. 4. §-a ellentétes a Charta 17. cikkével, mert megfelelő kompenzáció nélkül foszt meg gazdasági szereplőket jogos várományuktól, továbbá Tv. sérti a Charta 47. cikkét, mert a törvényi vélelem megdöntésére olyan bírósági eljárásban ad lehetőséget, amely során a felperes kirívóan rövid határidőn belül rendkívül részletes keresetet köteles előterjeszteni, és amelyben a felek csak kivételes esetben jogosultak bizonyítékok előterjesztésére, álláspontjuk előadására nem kapnak lehetőséget.

da) A Charta alkalmazhatósága

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 6. cikk (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az Európai Unió elismeri a Chartában foglalt jogokat, szabadságokat és elveket, és a Charta „ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések”. A Charta 51. cikk (1) bekezdése értelmében a Charta rendelkezéseinek címzettjei az Unió intézményei, szervei és hivatalai, valamint a tagállamok annyiban, amennyiben az Unió jogát hajtják végre. Az EU Bíróság jogértelmezése szerint a Charta rendelkezése az EU Bíróság korábbi állandó ítélezési gyakorlatát erősíti meg, ami szerint az uniós jogrendben biztosított alapvető jogokat az uniós jog által szabályozott valamennyi tényállásra alkalmazni kell. Ha valamely nemzeti szabályozás az uniós jog alkalmazási körébe tartozik, a Charta által biztosított alapvető jogokat tiszteletben kell tartani, nem állhat fenn olyan tényállás, amelyre anélkül vonatkozna az uniós jog, hogy az említett alapvető jogokat alkalmazni ne kellene (C-617/10. sz. Aklagaren ügy, 17-21. pontok).

A Tv. tulajdonképpen a Fogyasztói Irányelv hatálya alá tartozó

szerződések és a Fogyasztói Irányelv alkalmazásában megállapítható tisztességtelenség speciális körében a Fogyasztói Irányelv 6. cikkének (1) bekezdését ülteti át, ami szerint „a tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve.” A Tv. az uniós jog által szabályozott tényállásra vonatkozik, ezért a Chartában említett alapvető jogokat - a tagállamok széleskörű eljárési autonómiájától függetlenül - e körben is alkalmazni kell.

db) A tulajdonhoz való jog sérelme

A Charta 17. cikke a tulajdonhoz való jog védelméről rendelkezik. E jog megfelel az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben (a továbbiakban: Egyezmény) biztosított hasonló jognak, ezért a Charta 52. cikk (3) bekezdése értelmében tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni az említett Egyezményben szereplővel. Ezt az értelmezést támasztják alá a Charta 17. cikkéhez fűzött magyarázatok (HL C 303, 2007.12.14., 17. o.), amelyeket az Európai Unióról szóló Szerződés (a továbbiakban: EUSZ) 6. cikk (1) bekezdése és a Charta 52. cikk (7) bekezdése alapján a tagállami bíróságoknak is figyelembe kell venniük. A magyarázatok kifejezetten utalnak arra, hogy a Charta 17. cikke az Egyezmény 1. kiegészítő jegyzőkönyvének (a továbbiakban: 1. kiegészítő jegyzőkönyv) 1. cikkén alapul, és a szövegezési eltérésektől függetlenül azonos tartalommal és terjedelemben szabályozza a kérdéses alapjogot.

Az Egyezmény 1. kiegészítő jegyzőkönyvének a tulajdon védelméről szóló 1. cikkének első fordulata a következőképpen rendelkezik: „Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. Senkit sem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik.”

Mivel az Egyezmény az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) joggyakorlata alapján autonóm módon határozza meg a javak és a tulajdon fogalmát, a Kúriának - függetlenül attól, hogy ez az igény a magyar jog alapján hogyan minősül - vizsgálnia kell, miszerint a felperes felülvizsgálati kérelmében említett „várománya” az Egyezmény alapján tulajdoni védelmet élvez-e, illetve történt-e az Egyezmény értelmében tulajdontól való „megfosztás”.

Az EJEB gyakorlata a vagyon fogalmát kiterjesztően értelmezi és számos gazdasági érdeket minősít a tulajdonnal azonos védelem alá esőnek. Az 1. kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke azonban csak olyan jogok védelmét biztosítja, amelyekkel a fél a nemzeti jog alapján

rendelkezik vagy valaha rendelkezett, vagyis amelyek esetében fogalmilag felmerülhet a „megfosztás” kérdése. Olyan jogok megszerzése és gyakorlása, ami a felet a nemzeti jog alapján sohasem illette meg, az Egyezmény alapján nem követelhető [Marckx v. Belgium, A31 (1979); X v. Német Szövetségi Köztársaság, App. No. 8410/78 (1979); S. v. Egyesült Királyság, App. No. 11716/85 (1986)].

Jelen esetben a felperes olyan gazdasági érdeke sérelmét tekinti tulajdonelvonásnak, amely kizárólag tisztességtelen egyoldalú kamat-, költség-, vagy díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötésen alapul. Az uniós és magyar jog alapján ezek a kikötések semmissék, vagyis a fogyasztó számára nem jelenthetnek kötelezettséget, a pénzügyi intézet számára pedig értelemszerűen nem keletkeztethetnek jogosultságot.

A Kúria e körben utal korábban már kifejtett álláspontjára, illetve az AB határozatra, amely szerint a Tv. sem a tisztességtelenség tartalma, sem annak jogkövetkezményei tekintetében nem tartalmaz visszaható hatályú jogalkotást (AB határozat, Indokolás [71]-[114]), vagyis a Tv. alapján vizsgálendő szerződéses kikötések semmissége nem a Tv., hanem az uniós és magyar jog 2004. május 1-je óta létező tartalma alapján állt be. A felperes tehát érvényesen sohasem rendelkezett olyan vagyoni igénnyel, ami kizárólag tisztességtelen egyoldalú kamat-, költség-, vagy díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötésen alapul. Ebből következően ebben a körben fogalmilag nem merülhet fel a „megfosztás” kérdése.

dc) A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő jog sérelme

A Charta 47. cikke a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogról rendelkezik. A Charta 47. cikkéhez fűzött magyarázatok szerint a cikk az Egyezmény 13. cikkén, illetve 6. cikk (1) bekezdésén alapul, amit az EU Bíróság joggyakorlata is megerősít (C-93/12. sz. ET Agroconsulting ügy, 59. pont és az ott hivatkozott joggyakorlat). A Charta által biztosított jogvédelem több szempontból kiterjedtebb, mint az Egyezmény által nyújtott védelem, a jelen ügyben alkalmazandó hatékony jogorvoslat és tisztességes eljárás szempontjából viszont az alapelv tartalma és terjedelme a két szabályozásban megegyezik.

Az AB határozat az Egyezmény rendelkezéseivel összefüggésben is részletesen vizsgálta a felperesi előadással azonos tárgyú indítványokat. Megállapította, hogy a Tv-ben meghatározott keresetindítási határidő nem ütközik az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdésébe (AB határozat, Indokolás [162]). Az AB határozat - a Kúria jogértelmezésével egybehangzóan - ugyancsak megállapította, hogy a Tv. alapján bár a bizonyítás lényege banki okiratokon

alapul, „tanú és szakértő meghallgatásának az igénye nem eleve kizárt” (AB határozat, Indokolás [170]). A Tv. azt sem zárja ki, hogy a felek az eljárásban álláspontjukat előadják.

e) A jogos várakozások védelme

A felperes felülvizsgálati kérelmében hivatkozott a jogos várakozások védelmének (vagy bizalomvédelemnek) mint az uniós jog részét képező általános jogelvnek a sérelmére. Álláspontja szerint a tisztességtelenség visszamenőleges hatályú kimondása megfosztja a pénzügyi intézményeket jogos várakozásuktól, amely az általuk jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok gyakorlásához fűződik.

A Kúria szerint a Tv. a szerződési feltételek tisztességtelenségével kapcsolatban nem tartalmaz visszaható hatályú rendelkezést, és nem állapít meg olyan követelményeket, amelyek 2004. május 1-jétől kezdődően a felperest ne terheltek volna.

Az EU Bíróságának joggyakorlata igen szűk körben látja megvalósultnak a jogos várakozások sérelmét. A jogszabályi környezet megváltozása önmagában nem szolgálhat ilyen igény alapjául: a jogalanyoknak nem fűződhet jogos várakozása ahhoz, hogy a szabályozásra jogosult szerv vagy hatóság e jogkörével a jogszabályi keretek között ne élhessen (C-402/98. sz. Agricola Tabacchi ügy, 53. pont; C-17/03. sz. Vereniging voor Energie ügy, 81. pont). A jogos várakozás fennállásának és sérelmének megállapításához szükséges további feltételek (megalapozott várakozások keltése hatósági határozat, ígérvény, megállapodás vagy jogalkotói magatartás révén) közül a felperes a peres eljárás során egyik meglétét sem bizonyította vagy valószínűsítette. A Kúria a konkrét eljárás kapcsán hangsúlyozza, hogy a felperesnek ahhoz semmiképpen nem fűződhetett jogos várakozása, hogy az általa kötött fogyasztói szerződések a megkötésük idején hatályos uniós és tagállami szabályozás ellenére tisztességtelen tartalommal maradjanak fenn és menjenek teljesezésbe.

f) A letelepedés szabadsága

A felperes - egy uniós székhelyű vállalkozás leányvállalataként - felülvizsgálati kérelmében arra is hivatkozott, hogy a Tv. 4. § (1) bekezdése ellentétes a letelepedés szabadságával, amit az EUMSZ 49. és 54. cikkei biztosítanak számára.

Az EU Bíróságának joggyakorlata értelmében a letelepedés szabadsága többek között leányvállalatok létrehozása útján is gyakorolható, így minden olyan tagállami intézkedés, ami visszatarthatja az uniós székhelyű vállalkozásokat ilyen tevékenységtől, a letelepedés szabadsága szempontjából is vizsgálendő (C-384/08. sz. Attanasio

Group Srl ügy, 43-44. pontok; C-148/10. sz. DHL International NV ügy, 62. pont).

A felperes nem állította, hogy a Tv. rendelkezései közvetlen vagy közvetett diszkriminációt tartalmaznának a hatálya alá tartozó szerződéseket megkötő pénzüzetek székhelye vagy tulajdonosi szerkezete alapján. Az EU Bíróságának joggyakorlata értelmében azonban diszkriminatív elem meglététől függetlenül a letelepedés szabadsága korlátozásának minősül minden olyan intézkedés, ami e jog gyakorlását tiltja, korlátozza vagy kevésbé vonzóvá teszi (C-442/02. sz. CaixaBank France ügy, 11. pont és az ott hivatkozott ítéletek). Nem vitatott, hogy a felperes által felvázolt anyagi következmények a Magyarország területén letelepedés útján végzett gazdasági tevékenységet kevésbé vonzóvá tehetik. E körben viszont meghatározó jelentősége van annak, hogy a felperes által hivatkozott lehetséges anyagi következmények okai mennyiben vezethetők vissza a Tv. rendelkezéseire.

A Kúria ismételten utal arra, hogy, a Tv. a szerződési feltételek tisztességtelenségével kapcsolatban nem tartalmaz visszaható hatályú rendelkezést, és nem állapít meg olyan követelményeket, amelyek 2004. május 1-jétől kezdődően a felperest ne terheltek volna. Annak a jogkövetkezménynek az érvényesülését, hogy a tisztességtelen szerződési feltételek alapján végrehajtott mindenfajta kamatemelés visszamenőleg semmissé válik, Magyarországnak a Fogyasztói Irányelv alapján kötelessége előírni és biztosítani. A Tv. tehát a tisztességtelenség fogalma mellett annak jogkövetkezményei tekintetében sem tartalmaz olyan rendelkezést, ami a 2004. május 1-jei állapothoz képest változást jelentene.

A felperes anyagi helyzetének esetleges terhesebbé válása tehát nem a Tv. rendelkezéseire, hanem a Fogyasztói Irányelv tényleges érvényesülésére vezethető vissza, és abból - a jogszabályi feltételek fennállása esetén - szükségszerűen következik. A fentiek alapján a felperes által hivatkozott gazdasági veszteséget kiváltó jogkövetkezmények jogalapja nem a Tv. rendelkezéseiben keresendő. A felperest egyébként is terhelő uniós jogi kötelezettségeken túlmenően ugyanis a Tv. nem tartalmaz olyan előírásokat, amelyek a felperes számára a gazdasági tevékenység végzését kevésbé vonzóvá tehetnék, és így a letelepedési jogát korlátoznák.

g) Előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének szükségessége

A fent kifejtettekre tekintettel ésszerű kétség nem merült fel az uniós jog felperes által hivatkozott szabályainak értelmezésével összefüggésben, ezért a Kúria előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését nem látta indokoltnak.

II. Az Alkotmánybíróság eljárásnak kezdeményezése

A felperes felülvizsgálati kérelmében kérte az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését, mivel megítélése szerint a Tv., illetve a PJE határozat az Alaptörvénybe, illetve a Tv. nemzetközi szerződésbe ütközik.

A Kúria ítéletének meghozatalakor az Alkotmánybíróság már kihirdette a 34/2014. (XI. 14.) AB határozatát, amelyben a törvény egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket elutasította.

A Kúria az Alkotmánybíróság újabb eljárásának kezdeményezését az Abtv. 25. § (1) bekezdése és 37. § (2) bekezdése alapján az alábbiakban kifejtettek szerint nem találta indokoltnak.

a) A felperes szerint a Tv. 1. § (6) és (7) bekezdése sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, vagyis a jogállamiság követelményét.

A Kúria hangsúlyozza, hogy jelen eljárás tárgya a felperes által alkalmazott, egyedileg meg nem tárgyalt szerződéses feltételek tisztességtelenségéhez kapcsolódó vélelem megdöntése. A Tv. 1. § (6) és (7) bekezdéseiben foglalt elévülési szabályok a perbeli jogvita érdemi elbírálását nem befolyásolják. A 3193/2014. (VII.15.) AB határozatban írtak szerint az eljáró bíró (bírói tanács) csak azon jogszabály, jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására tehet indítványt, amelyet a konkrét ügy elbírálása során kifejezetten alkalmaznia kell.

b) A felperes szerint a Tv. 4. § (1) bekezdése és a PJE határozat rendelkező részének 2. pontja is sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését

A felperes ebben a körben a visszamenőleges hatályú jogalkotás alaptörvényi tilalmába való ütközésére hivatkozott. A Kúria utal az AB határozatra, amely megállapította, hogy a Tv. sem a tisztességtelenség tartalma, sem annak jogkövetkezmenyei tekintetében nem tartalmaz visszaható hatályú jogalkotást (Indokolás, [71-114]).

Erre irányuló kérelem hiányában az AB határozat tárgyát nem képezte a PJE határozat esetleges alaptörvény-ellenességének vizsgálata, de a Kúria álláspontja szerint az nem ütközik a visszamenőleges hatályú jogértelmezés tilalmába, így a felperes által felhívott jogelvet nem sérti, az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezésére nincs szükség.

c) A felperes szerint a Tv. 3. § (6) bekezdése is sérti az

Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését

A felperes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság követelményével ellentétesnek tekinti, hogy a Tv. 3. § (6) bekezdésében a Magyar Nemzeti Bankra (MNB) delegált felügyeleti szerep számos eleme jelenleg ismeretlen. A Kúria hangsúlyozza, hogy jelen eljárás tárgya a felperes által alkalmazott, egyes egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételek tisztességtelenségéhez kapcsolódó vélelem megdöntése. E körben az MNB-re delegált felügyeleti szereppel kapcsolatos állítólagos bizonytalanságoknak nincsen jelentősége, ez az ügy érdemi elbírálását nem befolyásolja. A Kúria e körben ismételten rámutat: a 3193/2014. (VII.15.) AB határozatban írtak szerint az eljáró bíró (bírói tanács) csak azon jogszabály, jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására tehet indítványt, amelyet a konkrét ügy elbírálása során kifejezetten alkalmaznia kell.

d) A felperes szerint a Tv. 8. § (1) bekezdés a) pontja sérti a jogszabály alkalmazására való felkészüléshez való jogot

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 2. § (3) bekezdése értelmében a jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell megállapítani, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a jogszabály alkalmazására való felkészülésre. A felperes szerint ez nem valósult meg a Tv. hatályba lépése kapcsán. A Kúria e körben utal az AB határozatra, amely mind a címzettek, mind a bíróságok tekintetében részletesen vizsgálta, hogy a jogszabály kellő időt biztosított-e az alkalmazására való felkészüléshez. Az Alkotmánybíróság a Tv. közjogi érvénytelenségét állító - a felkészülési idő hiányára alapított - indítványokat megalapozatlannak találta és elutasította (Indokolás, [57]-[70]).

e) A felperes szerint a Tv. sérti a jogállamiság elvéből következő normavilágosság elvét

A felperes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság követelményével és a Jat. 2. § (1) bekezdésében foglalt normavilágosság elvével ellentétesnek tekinti azt, hogy a Tv. álláspontja szerint több ponton határozatlan és többértelmű megfogalmazást tartalmaz.

A Kúria e körben utal az AB határozatra, amely a „deviza alapú szerződések”, illetve az „egyedileg megtárgyalt feltételek” tekintetében részletesen vizsgálta a normavilágosság követelményét, és az erre vonatkozó indítványokat megalapozatlannak találta és elutasította (Indokolás, [119]-[127]). Az AB határozat megerősítette: az a tény, hogy a jogszabály értelmezésre szorul, illetve többféleképpen is értelmezhető, önmagában nem jelenti a normavilágosság követelményének sérelmét (Indokolás, [123]).

A felperes a jogbiztonság sérelmeként értékelte azt is, hogy a tisztességtelenség vélelme megdöntésének kezdeményezését megelőzően nem volt ismert a piaci szereplők számára az elszámolás módja, továbbá sem a tisztességtelenség vélelme beállításának, sem sikeres jogorvoslat esetén a tisztességtelenség vélelme megdöntésének jogi következményei. A Kúria e körben utal az AB határozatra, amely részletesen vizsgált ezzel azonos tartalmú indítványt, amit megalapozatlannak talált és elutasított (Indokolás, [133]-[135]).

f) A felperes szerint a Tv. sérti a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét

A felperes álláspontja szerint a Tv. több rendelkezése ellentétes az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglaltakkal, illetve az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 8. §-ában és 9. §-ában foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmával. A felperes e körben arra hivatkozott, hogy a Tv. indokolatlanul diszkriminálja a pénzügyi intézményeket más szolgáltatókkal szemben, holott más szolgáltatók is kötnék hasonló egyoldalú szerződésmódosítási feltételeket tartalmazó fogyasztói szerződéseket.

Az Alkotmánybíróságnak az egyenlőséggel kapcsolatos joggyakorlata szerint alkotmányellenes megkülönböztetés csak összehasonlítható - azonos csoportba tartozó - személyi körben lehetséges; az a szabályozás, ami nem személyi körre vonatkozóan állapít meg eltérő jogokat és kötelezettségeket, nem hozható alkotmányjogilag értékelhető összefüggésbe az Alaptörvény XV. cikke (2) bekezdésében foglalt megkülönböztetés tilalmával {26/2013. (X.4.) AB határozat, Indokolás, [183]-[184] és az ott hivatkozott további joggyakorlat}.

A pénzügyi intézmények megjelölése a Tv. alkalmazásában nem személyi kör alapján történő megkülönböztetést jelent, hanem a tárgyi hatály megállapításának szükségszerű következménye: mind a korábbi, mind az új Hpt. (2013. évi CCXXXVII. törvény) alapján hitel- vagy kölcsönszerződést és pénzügyi lízingszerződést fogyasztóval üzletszerűen csak pénzügyi intézmények köthetnek, köthettek.

g) A felperes szerint a Tv. 4. § (1) bekezdése, 8. § (1) bekezdés a) pontja, 8. § (3) bekezdése, 9. § (3) bekezdése, 10. § (4) bekezdése és 11. (1) bekezdése sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot.

A felperes álláspontja szerint a Tv-ben meghatározott polgári peres eljárás nem ad valóságos esélyt a pénzügyi intézményeknek a vélelem megdöntésére, indokolatlanul rövid törvényi határidőket határoz meg, megfosztja a felperest a meghallgatás jogától és nem

biztosítja a fegyverek egyenlőségét.

Az Alkotmánybíróság részletesen vizsgálta a felperesi előadással azonos tárgyú indítványokat. Az AB határozat megállapította, hogy a Tv. rendelkezései alapján a feleknek valós lehetőségük volt megfelelő hatékonysággal előadni az ügyeket (Indokolás, [172]), illetve a bíróságoknak lehetőségük volt az eléjük vitt tény- és jogkérdések érdemi vizsgálatára (Indokolás, [173]). E körben megállapította azt is, hogy a Tv-ben foglalt határidők a tisztességes eljáráshoz való jog szempontjából nem aggályosak (Indokolás, [145]-[174]), illetve a Tv. rendelkezései nem sértik a fegyverek egyenlőségének követelményét (Indokolás, [175]-[180]).

h) A felperes szerint a Tv. nemzetközi szerződésbe is ütközik.

A Tv. sérti a Magyar Népköztársaság és az Osztrák Köztársaság között Budapesten, 1988. évi május hó 26. napján aláírt, a beruházások elősegítéséről és védelméről szóló Megállapodást, amelyet Magyarországon a 12/1990. (VII.24.) Korm. rendelet hirdetett ki (a továbbiakban: Megállapodás). A felperes e körben a Megállapodás 2. cikk (1) bekezdésének sérelmére, a nemzeti elbánás és legnagyobb kedvezményes elbánás kötelezettségének (3. cikk) sérelmére, illetve a 4. cikk (1) bekezdésének sérelmére hivatkozott.

A Kúria e körben utal az AB határozatra, illetve jelen ítélet korábbi megállapításaira, amelyek értelmében a Tv. nem alaptörvény-ellenes és nem ütközik az uniós jogba. A Kúria hangsúlyozza, hogy nem lehet ellentétes az igazságos és méltányos elbánás elvével olyan jogszabály, aminek célkitűzése és joghatása megakadályozni azt, hogy a felperes által kötött fogyasztói szerződések a megkötésük idején hatályos uniós és tagállami szabályozás ellenére tisztességtelen tartalommal maradjanak fenn és menjenek teljességbe. A Kúria emellett utal a Megállapodás 2. cikk (2) bekezdésére, amely úgy rendelkezik, hogy csak a Szerződő Felek jogszabályaival összhangban megvalósult beruházások, illetve az azokból származó jövedelmek élvezik a Megállapodás védelmét. A felperes nem valószínűsítette azt sem, hogy az Osztrák Köztársaság beruházóinak beruházásai a Tv. alapján kevésbé kedvező elbírálásban részesülnének, így a Megállapodás 3. cikkének sérelme sem állapítható meg.

A Megállapodás 4. cikke kisajátítással kapcsolatos szabályokat tartalmaz. A Megállapodás 1. cikk (4) bekezdése szerint a „kisajátítás” kifejezés magában foglalja az államosítást vagy az azonos következményekkel járó más intézkedést. A Kúria e körben utal a Charta 17. cikkének sérelmével kapcsolatban kifejtett álláspontjára, aminek értelmében a Tv. nem valósít meg a Charta fogalomhasználata szerinti tulajdonelvonást.

III. A felperes által hivatkozott további jogszabálysértések

a) A felperes álláspontja szerint perben eljáró bíróságok megsértették a régi Ptk. 209. § (1), (2), (5) és (6) bekezdéseit, valamint az új Ptk. 6:102 § (1), (2), (3) és (4) bekezdését

A Kúria utal arra, hogy a Tv. 4. § (1) bekezdése törvényi vélelmet állított fel: az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó, deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésben az annak részét képező egyoldalú kamat-, költség-, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötések tisztességtelenek. A jelen perben a felperes kizárólag azt kérheti a bíróságtól, hogy az általa alkalmazott általános szerződési feltételek a fenti körben megfelelnek a Tv. 4. § (1) bekezdésében felsorolt elveknek. Csak ennek sikeres bizonyítása dönti meg a hivatkozott törvényi vélelmet. Perindítás nélkül, vagy sikertelen perindítás esetén ezek a kikötések a Tv. erejénél fogva tisztességtelennek minősülnek. Ebben a perben tehát szükségtelen vizsgálni azt, hogy a per tárgyává tett általános szerződési feltételek a Ptk. 209. §-ának (1) bekezdése alapján tisztességtelennek minősülnek-e vagy sem, hiszen ha a rendelkezések nem felelnek meg maradéktalanul a Tv. 4. § (1) bekezdésében foglalt feltételeknek, nem felelnek meg a Ptk. 209. § (1) bekezdésében foglalt törvényi tényállási elemeknek sem.

A perbeli jogkérdés eldöntése során a szerződéskötés körülményei vizsgálatának nincs jelentősége, mivel kizárólag azt kell vizsgálni, hogy az általános szerződési feltételek egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezései tisztességes szerződéses rendelkezések-e. Ennek megítélését pedig a szerződéskötés körülményei, illetve a szerződéskötéskor fennállott társadalmi, gazdasági viszonyok nem befolyásolják, ahogy arra a Kúria a Fogyasztói Irányelv 4. cikkének állított sérelme kapcsán már rámutatott.

Az egyoldalú szerződésmódosítást tartalmazó általános szerződési feltételek nem tekinthetők a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési feltételeknek, figyelemmel a C-26/13. sz. Kásler-ügyben, illetve a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény 4. pontjában kifejtettekre.

A Fogyasztói Irányelv Mellékletének 2. b) alpontjában írtaknak is megfelel a jogerős ítélet indokolása, ugyanis a hivatkozott rendelkezés csak „érvényes”, jogszerű indok esetén teszi lehetővé a pénzügyi intézménynek fizetendő kamat, vagy egyéb költség egyoldalú megváltoztatását. A Kúria pedig a perben eljáró bíróságokkal egyezően arra a megállapításra jutott, hogy a felperes által alkalmazott általános szerződési feltételek egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezései tisztességtelen szerződési feltételeket tartalmaznak.

Sem a régi, sem az új Ptk. szerint nem minősülhet tisztességtelennek a szerződéses feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg, vagy jogszabály előírásainak megfelelően határozták meg. Ugyanakkor az egyoldalú szerződésmódosítást tartalmazó általános szerződési feltételek tartalmát a régi Hpt. keretjogszabályként szabályozta, a jogszabályi kereteket éppen a perbeli rendelkezések töltötték meg tartalommal. Az ok-lista jogszabályoknak megfelelő szabályozása nem zárja ki a feltételrendszer egésze tisztességtelenségének vizsgálatát.

b) A régi Hpt. 210. §-ában (210/A. §-ában), valamint a Kormányrendeletben foglalt kógens jogszabályi rendelkezések figyelembe vétele

A Kúria a 2/2012. (XII.10.) PK véleményében egyértelműen rámutatott, hogy a régi Hpt. rendelkezései keret jelleggel hatalmazzák fel a pénzügyi szolgáltatókat az egyoldalú szerződésmódosítás jogának kikötésére, míg a Kormányrendeletben írtaknak megfelelő ok-lista tisztességtelensége a PJE határozatban kifejtettekben következően vizsgálható. Önmagában ugyanis az, miszerint az ok-listában foglalt feltételek esetleg maradéktalanul megfelelnek a Kormányrendelet szabályozásának, nem jelenti azt, hogy maguk az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses feltételek nem lehetnének tisztességtelenekek. A Kormányrendeletben írtaknak maradéktalanul megfelelő ok-lista esetén is vizsgálendő ugyanis, hogy a vonatkozó szabályozás, maga a feltételrendszer a kötelezettségvállalás mechanizmusát szabályozza-e, a változás lehetséges mértéke a fogyasztó számára felmérhető-e, ellenőrizhető-e, így megfelel-e az átláthatóság (ezen belül az ellenőrizhetőség), és az egyértelmű, érthető megfogalmazás elvének.

c) A felperes álláspontja szerint perben eljáró bíróságok megsértették a részleges érvénytelenségre vonatkozó régi Ptk. 239. §-át, illetve az új Ptk. 6:114 §-át

A felperes felülvizsgálati kérelmében alappal állította: tévedett a másodfokú bíróság, amikor az egyes szerződéses rendelkezések részleges érvénytelenségének - valójában részleges érvényességének - vizsgálatát nem találta lehetségesnek. A Kúria megítélése szerint valóban lehetnek olyan esetek, amikor az ok-listában foglalt egyes feltételek megfelelnek a Tv. 4. § (1) bekezdésében írt elveknek, mások pedig nem. Ilyen esetben, ahogy azt a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény 8b. pontja is tartalmazza, az adott feltételt el kell hagyni, az joghatást nem válthat ki, míg a többi feltétel továbbra is érvényben marad. Elvileg tehát nincs akadálya annak, hogy - mint ahogy a Tv. alapján indult perekbe már volt is erre példa - a bíróság a Tv. 11. § (3) bekezdése alapján egyes kikötések tisztességességét állapítsa meg, míg mások tekintetében a keresetet

a Tv. 11. § (2) bekezdése alapján elutasítsa, aminek az a joghatása, hogy az egyes konkrét szerződések e kikötések elhagyásával maradnak fenn. A másodfokú bíróság ezzel ellentétes álláspontja nem megalapozott.

Az adott ügyben azonban a másodfokú bíróság helyesen járt el akkor, amikor az ok-listában szereplő feltételeket nem egyesével vizsgálta, mivel jogszerűen jutott arra a következtetésre, hogy a felperes által alkalmazott rendelkezések egyetlen alkalmazási időszakban sem feleltek meg a Tv. 4. § (1) bekezdés e) pontjában írt elvnek, az átláthatóság elvének, amely elvnek nemcsak ok-lista feltételenként, hanem az egyoldalú módosítás feltételrendszerének egésze tekintetében is érvényesülni kell. A kötelezettvállalás egész mechanizmusának átláthatósága ugyanis csak akkor valósul meg, ha a feltételrendszer minden eleme átlátható. A Ptk. 209. § (2) bekezdése is a tisztességtelenség megállapításakor vizsgálandó egyik szempontként írja elő az érintett feltételeknek a szerződés más feltételeihez való kapcsolatát. A jelen ügyben a 2/2010. (XIII10.) PK vélemény 8/b. pontjában foglaltak nem irányadók, mert az adott szerződési kikötésen belül az egyes elemek szükséges „elkülönültsége” „behatároltsága” nem állapítható meg. Elsődlegesen nem a többszintű szabályozás (általános szerződési feltétel, üzletszabályzat, blanketta szerződés) tette átláthatatlanná az adott ügyben irányadó feltételrendszert, hanem az, hogy az egyes szintek áttanulmányozása, megértése esetén sem láthatta a fogyasztó előre, hogy milyen lehetséges mértékben kerülhet sor további terhek reá történő áthárítására, az ok-listában szereplő feltételek milyen mértékű változása hat ki fizetési kötelezettsége terhesebbé válására, milyen mértékű változás következik be fizetési kötelezettségeiben akkor, ha az egyes feltételek ellentétes irányban változnak. A fogyasztó a fentiek miatt nem volt abban a helyzetben, hogy a kamat-, díj-, költségemelés jogszerűségét ellenőrizhesse. Így tehát nincs olyan, a felperes által alkalmazott egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő általános szerződési feltétel (üzletszabályzati rendelkezés), amely elkülönítetten lenne értékelhető, és amely tekintetében a felperes keresete alapos lenne.

d) A felperes szerint az eljáró bíróságok helytelenül értelmezték és alkalmazták a régi Ptk. 209. § (4) bekezdésében rögzített átláthatóság elvét

A Kúria a PJE határozatában értelmezte az átláthatóság Ptk-beli követelményét. Jogértelmezése során e körben hivatkozott az EU Bírósága C-26/13. sz. Kásler-ügyben hozott ítéletében kifejtettekre is. A Kúriára is irányadó és jelen perben kötelező, az eljáró tanács által felül nem bírálható PJE határozat szerint az átláthatóság követelménye a korábban kifejtetteket jelenti, összefoglalóan azt, hogy a fogyasztó a szerződéskötéskor átlássa,

később ellenőrizni tudja miként alakulnak a szerződéskötést követően a szerződésből eredő kötelezettségei. Egy kikötés tisztességtelenségének megítélése körében ennek van ügydöntő jelentősége. A felperes által a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott, a lízingkérelem részét képező tájékoztatónak az átláthatóság szempontjából ugyancsak nincs jogi jelentősége, mert még a legkörültekintőbb, a jogszabályi elvárásoknak mindenben megfelelő tájékoztatás sem teheti a tartalmilag tisztességtelen kikötéseket tisztességesé. A pénzügyi intézmények állami felügyelete szintjén fennálló - a felperes által állított - átláthatóság nem azonos a fogyasztó számára biztosítandó átláthatósággal, jelen perben pedig ez utóbbit szükséges vizsgálni. Hasonlóképpen nem mentesít a törvényi feltételek vizsgálata alól az a körülmény, hogy a felperesnek a per tárgyát képező rendelkezései megfeleltek a Magatartási Kódexnek.

A Kúria a kifejtettekre tekintettel a jogerős ítéletet - mivel az nem jogszabálysértő - a Tv. 15. § (5) bekezdése alapján tárgyaláson kívül eljárva, a Pp. 275. § (3) bekezdése szerint hatályában fenntartotta.

A felülvizsgálati eljárásban pervesztes felperest a Pp. 270. § (1) bekezdése szerint irányadó Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte az alperes felülvizsgálati eljárási költségének megfizetésére. Annak mértékét a megbízási szerződésben megjelölt összeget mérsékelve a kifejtett ügyvédi tevékenységgel arányosan állapította meg a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 2. § (2) bekezdésének megfelelő alkalmazásával, amely összeg az ÁFA-t is tartalmazza.

Budapest, 2014. december 11.

Dr. Wellmann György s.k. a tanács elnöke, Tamáné dr. Nagy Erzsébet s.k. előadó bíró, Dr. Puskás Péter s.k. bíró